

Katarzyna Machtyl

Rocznicowy panel dyskusyjny "W stulecie śmierci Peirce'a"

Studia Kulturoznawcze nr 1 (7), 13-14

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rocznicowy panel dyskusyjny „W stulecie śmierci Peirce’a”

14 kwietnia 2014 r., Instytut Kulturoznawstwa,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Charles Sanders Peirce (1839–1914) – filozof amerykański, fundator tzw. amerykańskiej linii semiotyki, twórca pragmatyzmu. W 2014 r. obchodziliśmy stulecie jego śmierci. Czy myśl wypracowana wiek temu może dziś jeszcze inspirować i angażować umysły badaczy? Czy koncepty mające ponad sto lat są jeszcze warte uwagi? Przekonane, że na oba pytania odpowiedź jest twierdząca i pewne obecności koncepcji Peirce’a we współczesnej humanistyce, jej aplikowalności i wielowymiarowości, postanowiliśmy przypomnieć tę myśl sprzed lat i zaktualizować pamięć o semiotyku żyjącym na przełomie XIX i XX wieku. Zachęczone ponadto wyjątkową okazją – setną rocznicą śmierci Peirce’a, która odbiła się szerokim echem w ośrodkach skupiających semiotyków na całym świecie – jako przedstawicielki Zakładu Semiotyki Kultury zorganizowałyśmy panel dyskusyjny, do udziału w którym zaprosiłyśmy dr hab. Monikę Obrębską.

Panel zgromadził publiczność żywo zainteresowaną myślą Peirce’owską. Na wydarzenie to złożyły się trzy krótkie wystąpienia-prezentacje oraz dyskusja. Od początku nie ukrywałyśmy, że właśnie na tej dyskusji zależało nam najbardziej. Skoncentrowane byliśmy raczej na stawianiu pytań niż na głoszeniu gotowych praw i prawd. Każda z trzech uczestniczek panelu położyła akcent na inny obszar naukowych dociekań Peirce’a.

Katarzyna Machtyl w wystąpieniu *Mediacja – cyrkulacja – ruch. Kilka uwag o reprezentacji pośredniej*, konfrontując myśl semiotyka dotyczącą struktur wewnątrzznakowych i reprezentacji pośredniej z ustaleniami Bruna Latoura na temat tzw. ikonofili, zwróciła uwagę na status (w tym status ontologiczny) obrazu w koncepcji Peirce’a. Uruchamiając pojęcia ruchu i cyrkulacji, istotne w koncepcji Latoura, wskazała na dynamikę, którą Peirce przypisywał elementom znaku i relacjom między poszczególnymi znakami.

Monika Obrębska zaprezentowała temat: „*Myślę, więc »znaczę«. Czuję, więc jestem*”. O Peirce’owskim pojęciu znaku zdegenerowanego, w którym z perspek-

tywy psychologicznej podjęła się analizy tzw. triady nieautentycznej, na której opierają swe funkcjonowanie znaki zdegenerowane. Te ostatnie, często pomijane w bardziej pobieżnych analizach semiotycznych, dla dociekliwego badacza stanowią bogaty obszar działań naukowych. Znaki te wskazują na wielką różnorodność i możliwości ludzkich zachowań i działań. Oparte na interpretancie energetycznym lub emocjonalnym pozwalają prowadzić rozważania nie tylko *stricte* semiotyczne, ale też angażujące podejście psychologiczne, psychoanalityczne czy kognitywistyczne.

Agnieszka Doda-Wyszyńska przedstawiła z kolei wypracowane na gruncie pragmatyzmu Peirce'owskie pojęcie nawyku. W prezentacji „*Jedyną funkcją myślenia jest wytwarzanie nawyków*”? zaproponowała zestawienie trzech pojęć: przekonania, wątpienia i nawyku oraz ich wzajemnych relacji. Nawyk, mówiąc krótko, jest tu rozumiany jako „koordynator” ludzkich działań i składających się z nich praktyk społecznych. Odnosząc się następnie do Peirce'owskiej wspólnoty badaczy, autorka wskazała na istotność wspomnianych pojęć.

Spotkanie zakończone zostało dyskusją, do udziału w której zaproszeni zostali wszyscy zebrani. Nadzieje uczestniczek panelu nie zostały zawiedzione, postawiono wiele pytań, przedstawiono szereg wątpliwości i propozycji nowego spojrzenia na klasyczną już koncepcję Peirce'a. Zamierzenie zostało tym samym zrealizowane, a wieloaspektowa myśl amerykańskiego semiotyka wybrzmiała po latach z niespodziewaną aktualnością i świeżością. Pewne wątki zostały poruszone, ziarna niepokoju zasiane, apetyt na więcej rozbudzony. Zachęcone powodzeniem panelu postanowiliśmy zapisać go na trwałym, materialnym nośniku w postaci niniejszej publikacji, której pierwszą część, obok tegoż wprowadzenia, stanowią rozszerzone teksty wystąpień wszystkich trzech uczestniczek panelu oraz autoryzowany zapis następującej po nich dyskusji. Całe to kwietniowe uhonorowanie pamięci amerykańskiego filozofa, semiotyka i logika, jego przebieg i przyjęcie tylko utwierdziło nas w przekonaniu, że myśl Charlesa S. Peirce'a wciąż może ulepszać nasze codzienne i naukowe rozumowania „pod względem niezawodności i płodności”¹.

Katarzyna Machtyl

---

¹ Ch.S. Peirce, *Szkic w sprawie ulepszenia naszych rozumowań pod względem niezawodności i płodności*, w: *Zaniedbany Argument i inne pisma z lat 1907–1913*, tłum. S. Wszolek, Wyd. Naukowe PAT, Kraków 2005, ss. 145–171.